המאור המבואר

מסכת ראש השנה

איורים צבעוניים בתלת מימד,
לבאר ולהאיר את סוגיות מסכת
ראש השנה, ולקרבן אל דעת
הלומד באופן מוחשי

מאורות
הדף היומי

מערכת השמש על כל כוכבי הלכת, בהם כדור הארץ ומסביבו

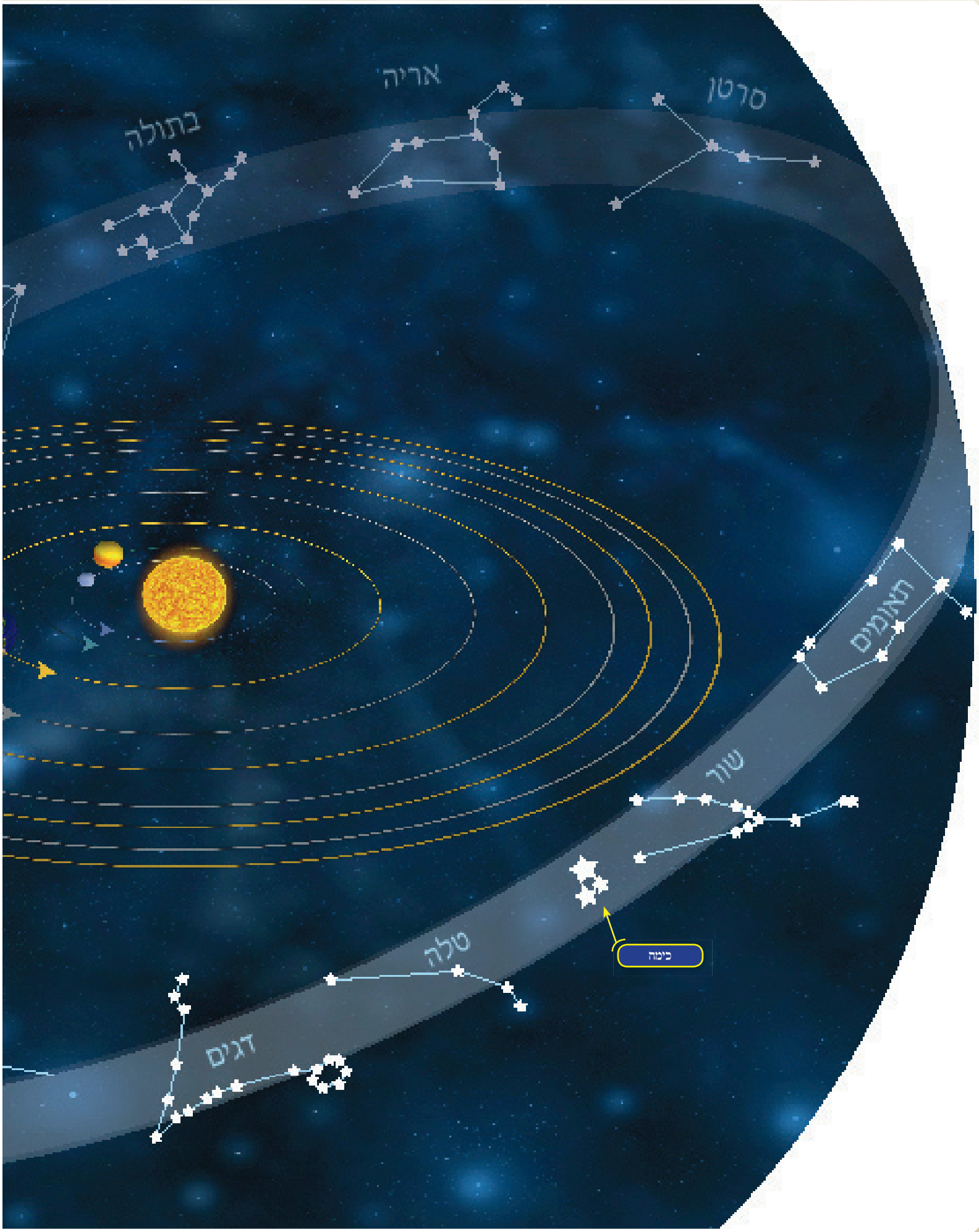

הירח, על רקע חגורת (גלגל) המזלות שבמרכזה של כיפת הרקיע

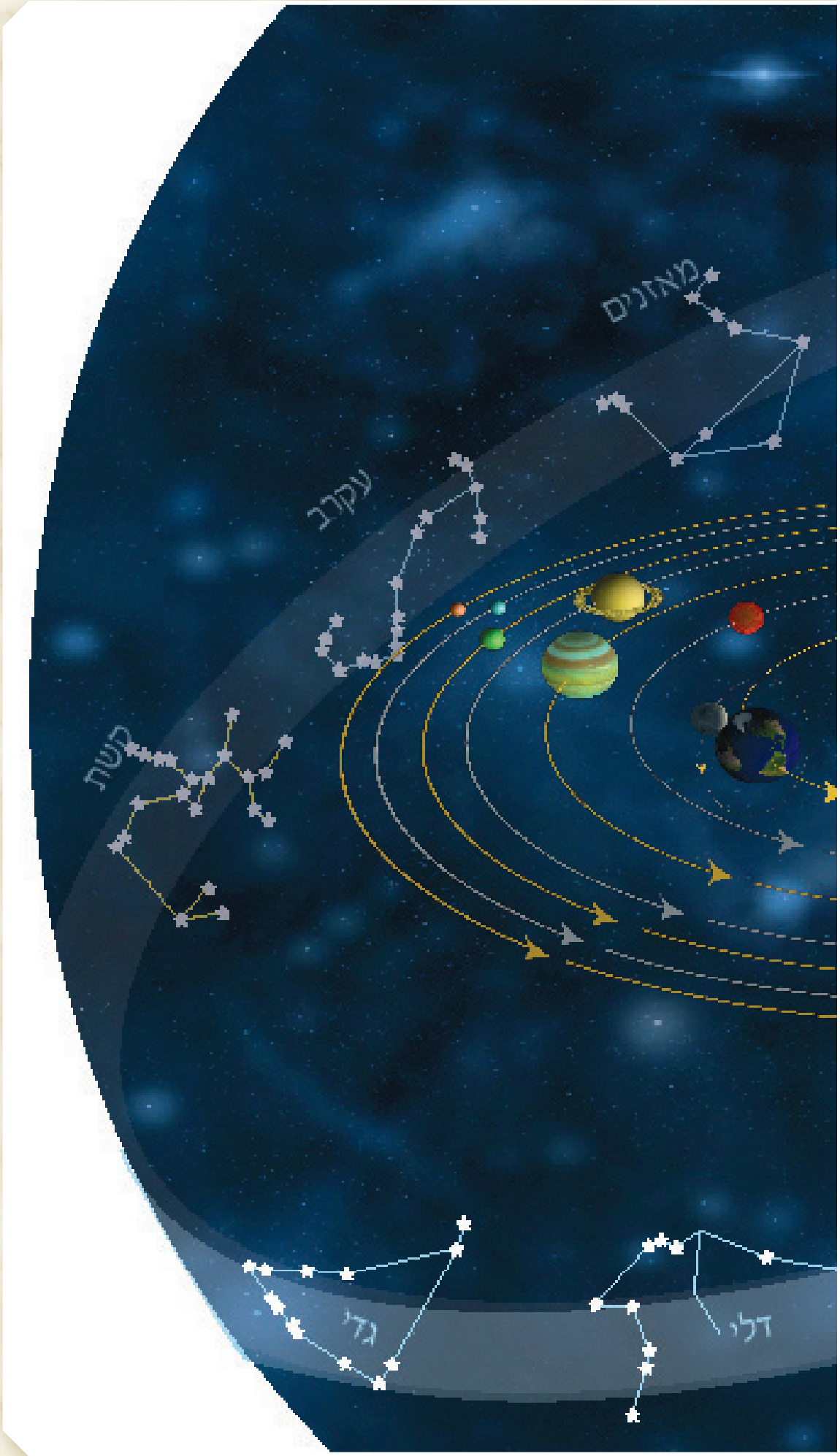

מקרא:

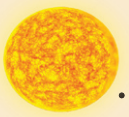
השמש .....

כוכב חמה .....

נוגה .....

כדור הארץ והירח

מאדים .....

צדק .....

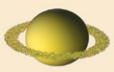
שבתאי .....

אוראנוס .....

נפטון .....

פלוטו .....

בתמונות שבמסכת זו לא נשמרו יחסי הגודל של גרמי השמים או מרחקם זה מזה.

1

דף ח' ע"א

גמ', לתקופה.

כדור הארץ נמצא בארבעה מצבים קיצוניים בתחילת כל אחת מארבע תקופות השנה (ראה במבוא פרק "השמש").

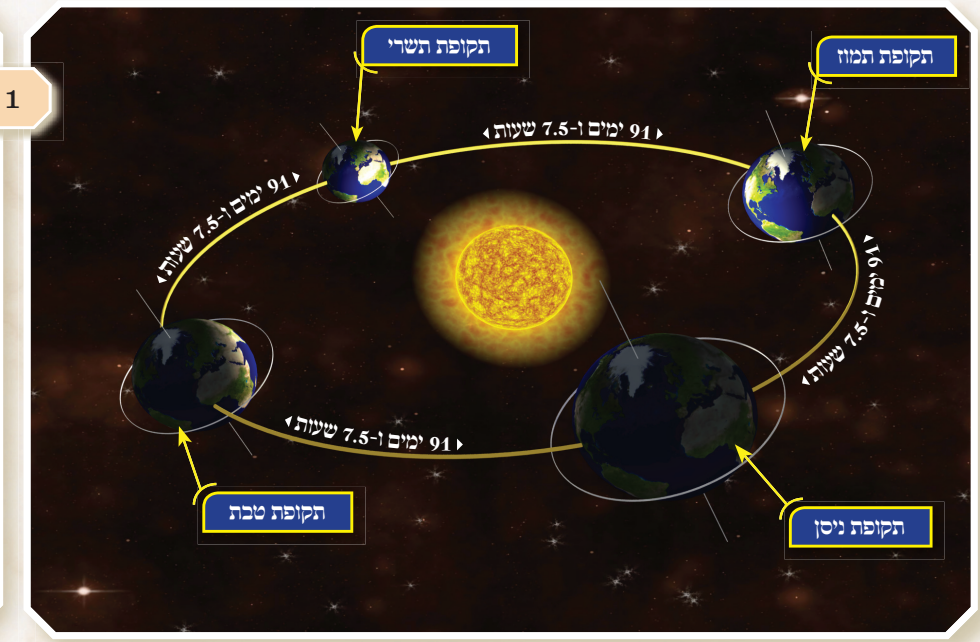

2

דף ט' ע"ב

גמ', המבריך.

וכרס"י, כופף את הזמורות בארץ. ועיין בתוס'.

3

דף ט' ע"ב

גמ', המרכיב.

וכרס"י, חוכן בתחילו.

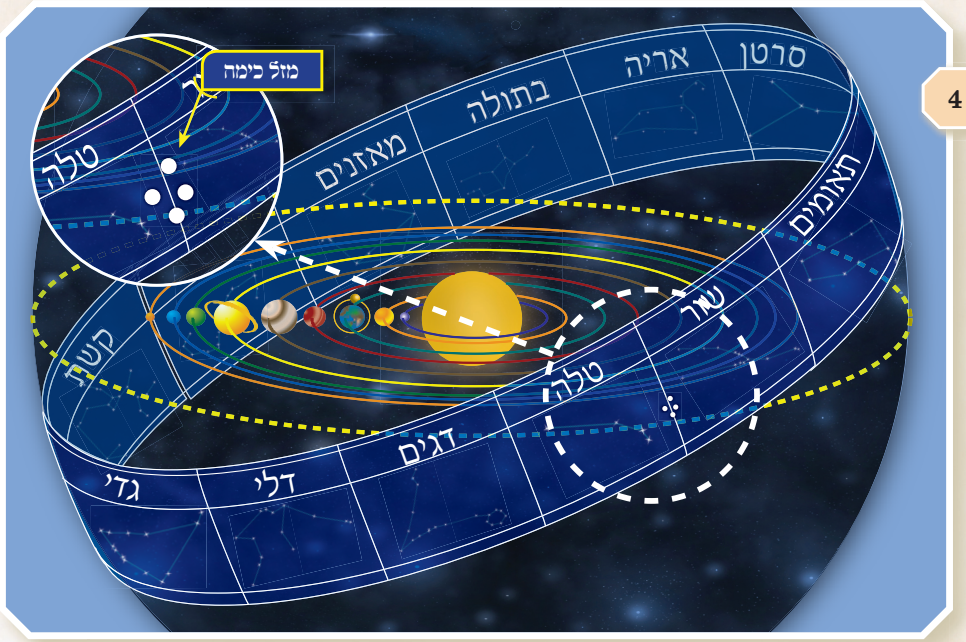

4

דף י"א ע"ב

גמ', יום שמזל כימה וכו'.

'מזל כימה' היא קבוצת כוכבים בין מזל 'טלה' לבין מזל 'שור' (עיין ברכות נח:).

הערה: מבט כללי על י"ב המזלות מבחוץ.

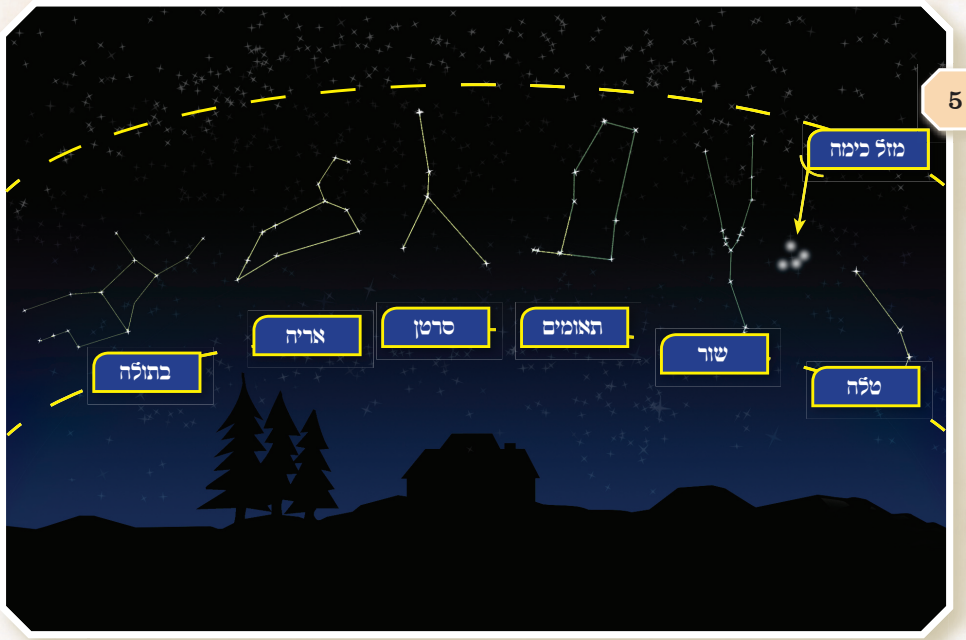

5

דף י"א ע"ב

גמ', יום שמזל כימה וכו'.

ראה במבוא, בסוף פרק י"ב המזלות (קבוצת "כימה" נמצאת בין מזל "טלה" לבין מזל "שור").

6

דף י"ב ע"א

גמ', ירק הנאגד.

ובכס"י, שקרכו בלגוגות.

7

דף י"ג ע"ב

גמ', אילן בתר חנטה.

[רש"י במדבר י"ז כ"ג, חנטת הפרי כשהפרח נופל].

ועיין בר"י קורקוס על הרמב"ם פ"א מהל' מעשר שני ונטע רבעי ה"א - ה"ג, שחנטה היא 'עונת המעשרות' (והוא שלב מאוחר יותר).

8

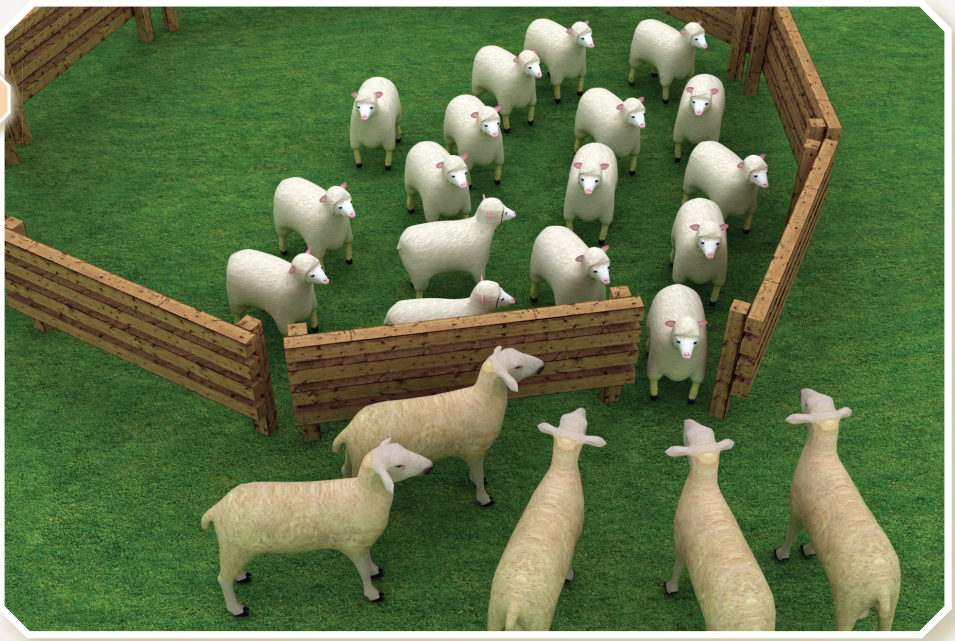

דף י"ח ע"א

גמ', כבני אמרנא.

וברש"י, כבכשים שמונין אותן לעשרן ויונאין זה אחר זה בפתח קטן, שאין יכולין לצאת כאחד.

9

דף י"ח ע"א

גמ', כמעלות בית מרון.

וברש"י, הדרך קצר, (צר) ואין שניס יכולין לילך זה בצד זה, שהעמק עמוק משני לידי הדרך.

דף י"ט ע"א

10

גמ', כלי זכוכית שניקבו והטיף לתוכן אבר.

וכרש"י, טופרת לסתוס הנקב.

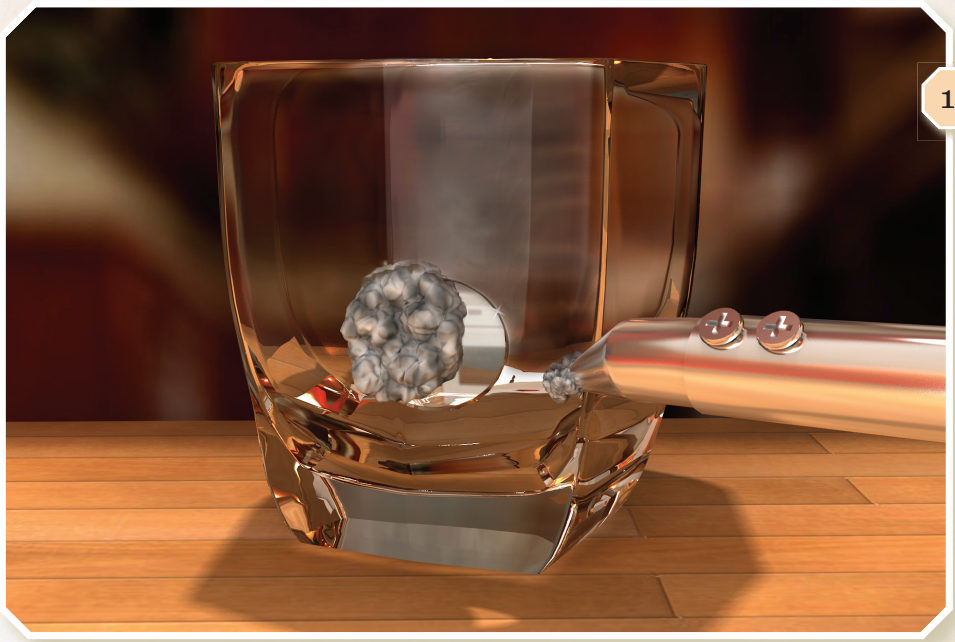

דף כ' ע"ב

11

גמ', נולד קודם חצות, וכרש"י, חצות היום. בידוע שנראה סמוך לשקיעת החמה.

(המולד הוא הרגע בו הירח נמצא בקו ראיה ישר בין כדור הארץ לבין השמש).

בציור נוטרל אורה של השמש במרחב.

דף כ"א ע"א

12

גמ', כי חזיתו סיהרא דמשלים ליומא.

וכרש"י, שהירח משלים מחולו עם הנץ החמה שלאינו מתשיך על שעת זריחה.

הלבנה המלאה עדיין מאירה לפני שקיעתה במערב, בעוד שהחמה כבר מתחילה לעלות במזרח.

13

דף כ"א ע"ב

מתני', בין שלא נראה בעליל.

[לשון הרמב"ם הל' קידוש החודש פי"ח הל' ב': אם יהיה יום צח יהיה האויר זך הרבה ויראה הרקיע בטהרתה וכו' אבל וכו' יהיה האויר כאילו הוא מעושן מפני האבק].

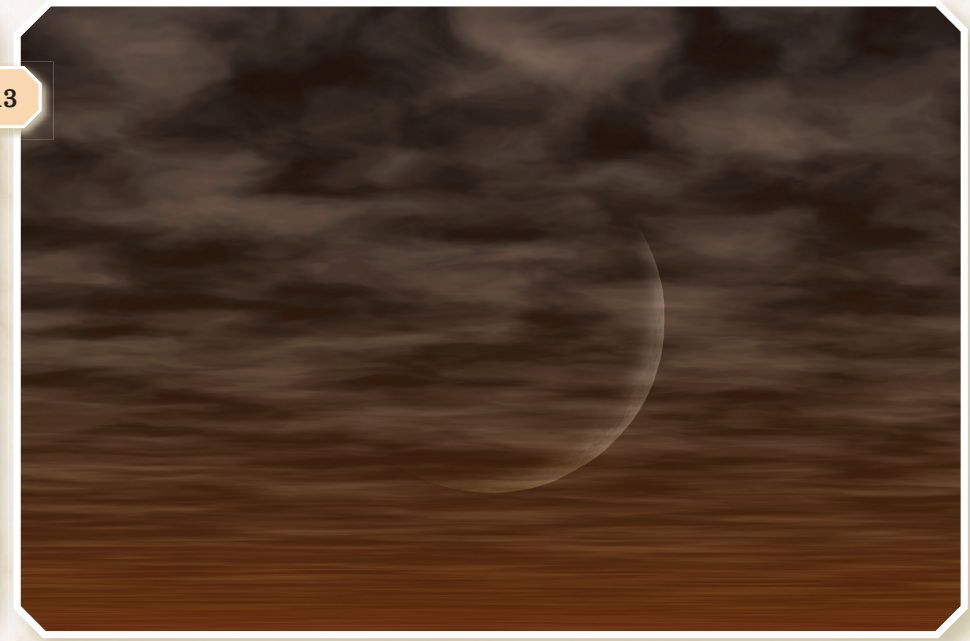

14

דף כ"ג ע"א

גמ', זו בורני גדולה וכו', וכמה דמדליא עקרא ומתיא.

וברש"י, והיא עולה מתוך המים ועוקרת שרשי האילן.

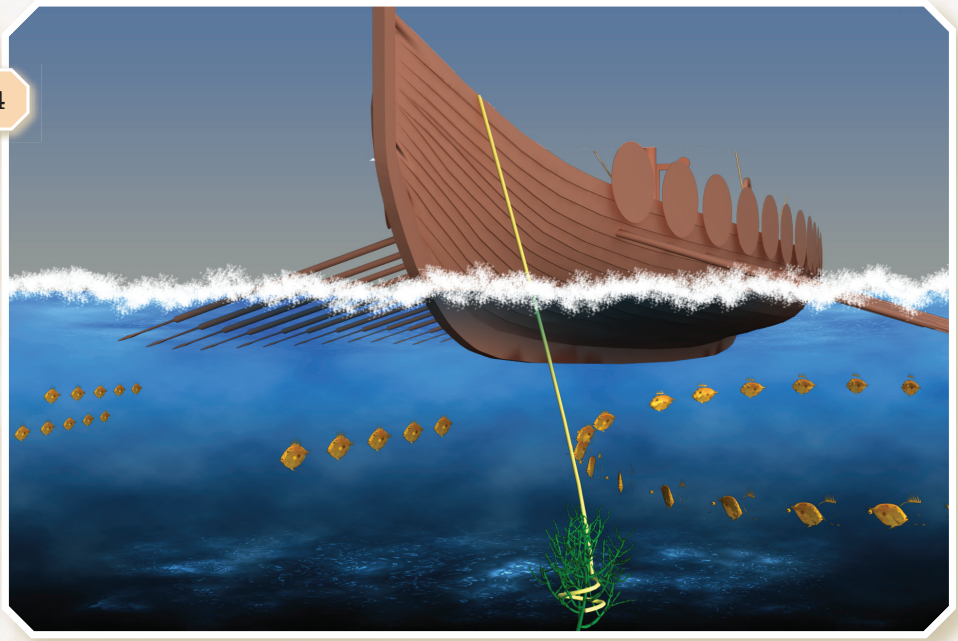

15

דף כ"ג ע"ב

מתני', לפני החמה וכו', לצפונה וכו'.

וברש"י, ובגמ' פריך לפני החמה היינו לעפונה וכו'.

16

דף כ"ג ע"ב

מתני', לאחר החמה וכו', לדרומה.

וברש"י, ובגמ' פריך וכו', ואם לאחריה היא הרי זה לגל דרום.

ראה במבוא בפרק "הירח" (זמני ראיית הירח / ידיעת תנועת הירח חשובה לצורך קידוש החודש)

17

דף כ"ג ע"ב

מתני', כמה היה גבוה.

וברש"י, מן הארץ לפי רחית עייניכם.

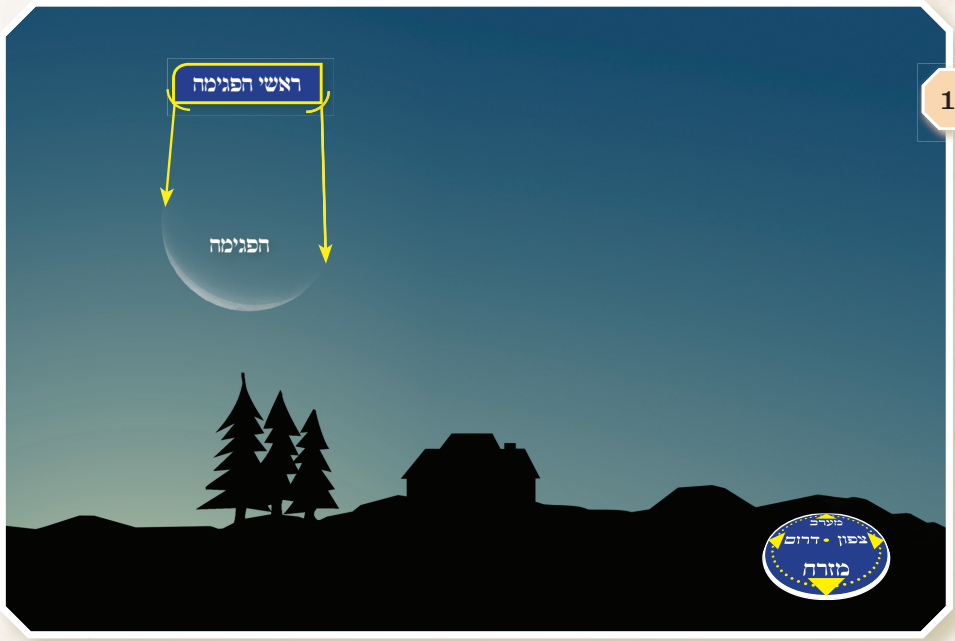

18

דף כ"ג ע"ב

מתני', ולאין היה נוטה.

וברש"י, לאשי הפגימה (השקע) לאיזה לד נוטין, ללד צפון.

דף כ"ג ע"ב

19

מתני', ולאין היה נוטה.

וברש"י, לחשי הפגימה (השקע) לחיזה לל נוטין וכו' חו לגל דרוס.

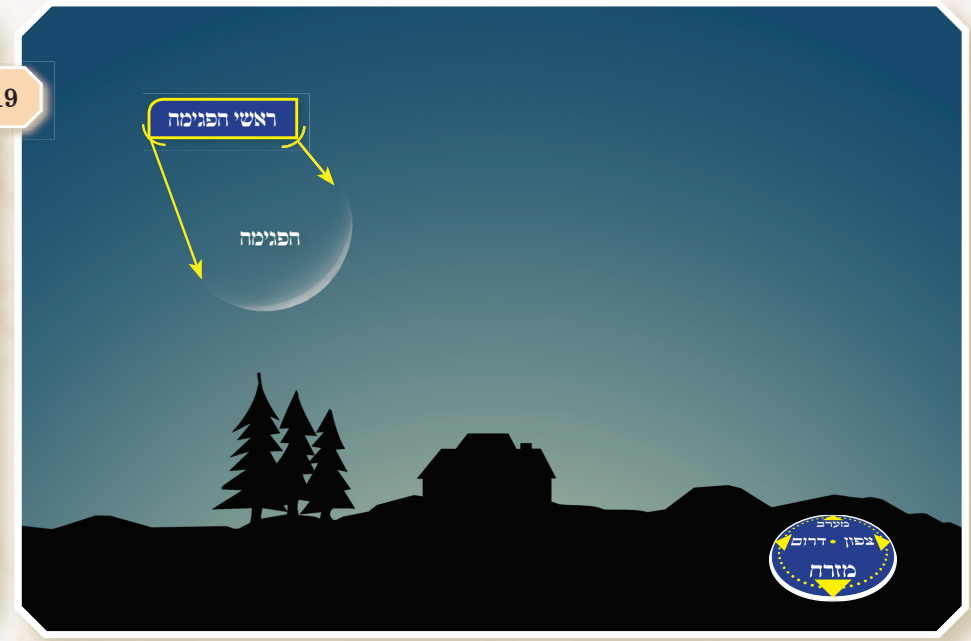

דף כ"ג ע"ב

20

גמ', פגימתה לפני החמה [וברש"י – פונה לגל החמה], או לאחר החמה. אם אמר לפני החמה - לא אמר כלום.

דף כ"ד ע"א

21

גמ', כאן בימות החמה וכו'.

וברש"י, והלבנה לעולם בחידושה בקרן מערבית לרומית, הלך וכו' ובימות החמה וכו' נמלאת לבנה בדרום.

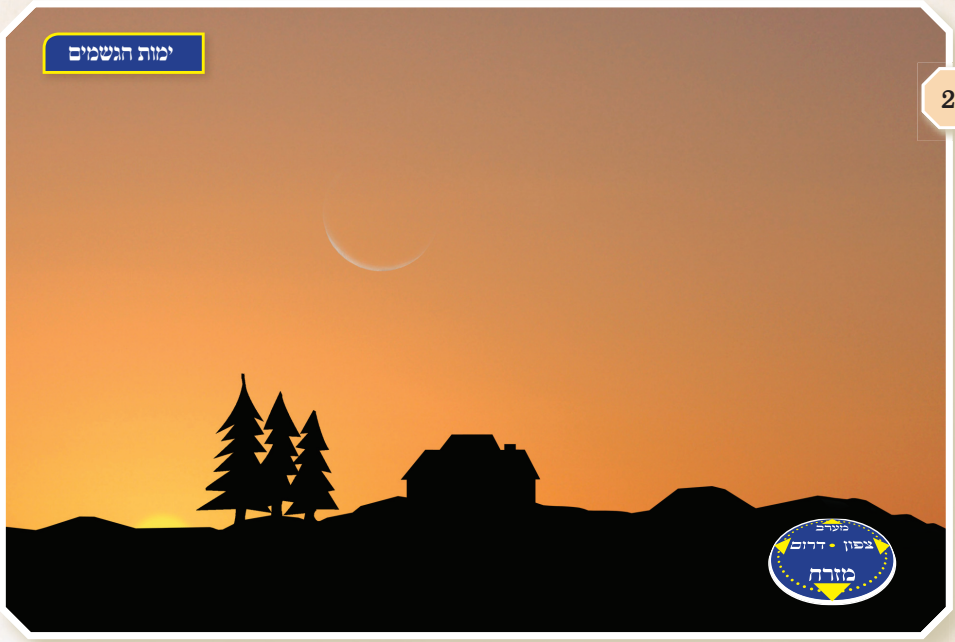

22

דף כ"ד ע"א

גמ', כאן וכו' כאן בימות הגשמים.

וברש"י, והלבנה לעולם בחילופה בקרן מערבית דרומית, הלך בימות הגשמים וכו' הלבנה קודמת לתוך המערב נמצא לבנה בצפון.

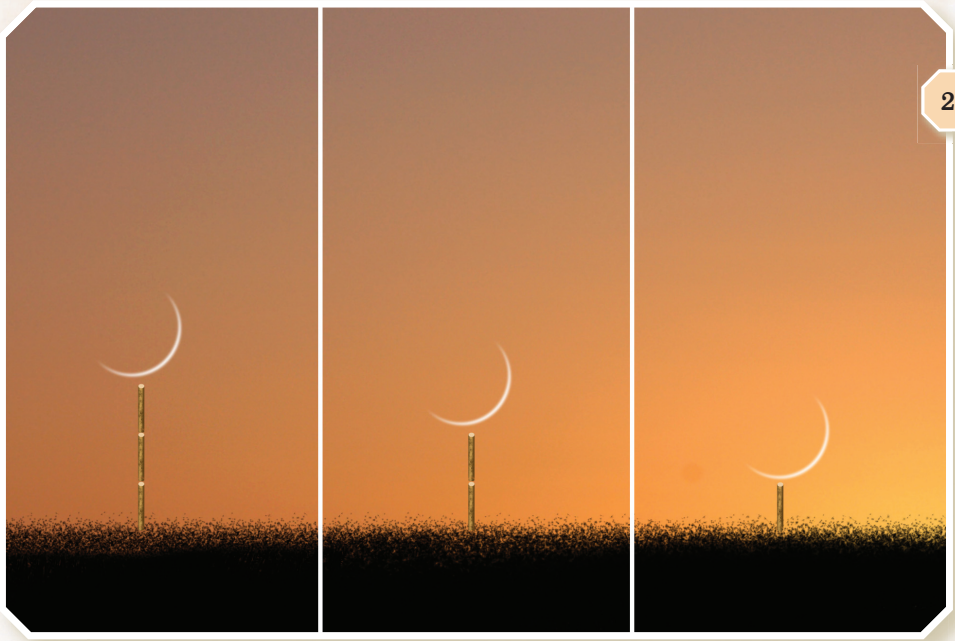

23

דף כ"ד ע"א

גמ', אחד אומר גבוה ב' מרדעות ואחד אומר ג'.

[רש"י שבועות מה. מלמד הבקר שבו מכון הפרה לתלמיה]

(ועיין רמב"ם הל' קידוש החודש פ"ב הל' ה').

24

דף כ"ד ע"א

גמ', ראינוהו במים.

וברש"י, תוך נהר או מעיין ראינו דמותה של לבנה.

25

דף כ"ד ע"א

גמ', ראינוהו בעששית.

ופי' הריטב"א, דרך עששית (זכוכית) שהיתה בחלון.

26

דף כ"ד ע"א

גמ', ראינוהו בעבים.

ובכש"י, יום המעונן היה ולאיטוה מאירה דרך עובין של עב.

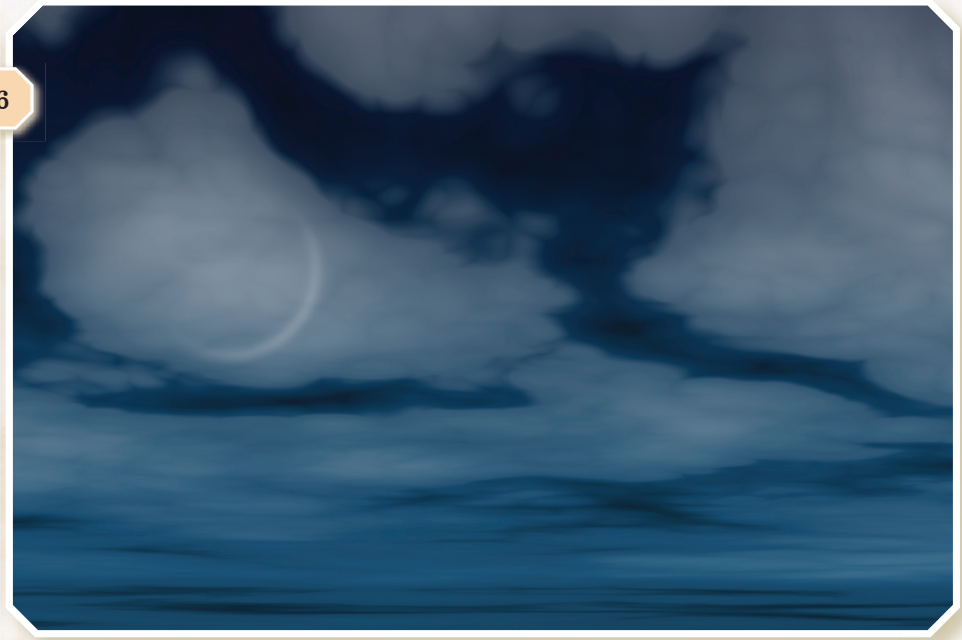

27

דף כ"ד ע"א

גמ', חציו במים חציו ברקיע.

ופי' בחידושי הר"ן, כגון שנגלה חציו ורואהו במים (תמונה 1), וכשנשאו עיניהם למרום לראותו נכנסה אותו החצי בעבים וראו חציו האחר שנתגלה (תמונה 2).

28

דף כ"ד ע"א

גמ', חציו בעבים חציו ברקיע.

29

דף כ"ד ע"א

גמ', חציו בעששית חציו ברקיע.

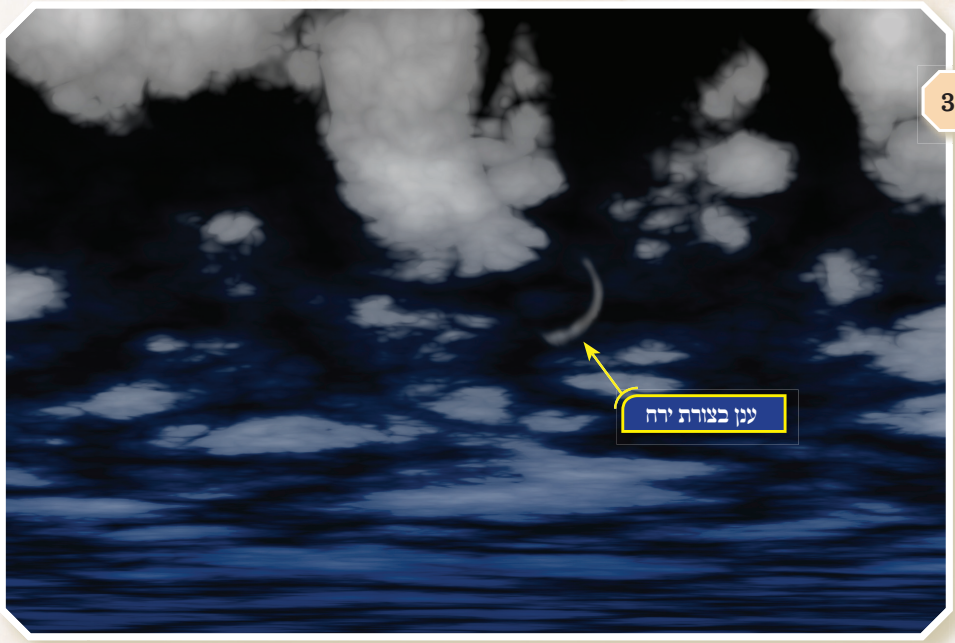

30

דף כ"ד ע"א

גמ', כוביתא דעיבא בעלמא הוא דחזי.

וכרש"י, עיגול של עב לכן.

31

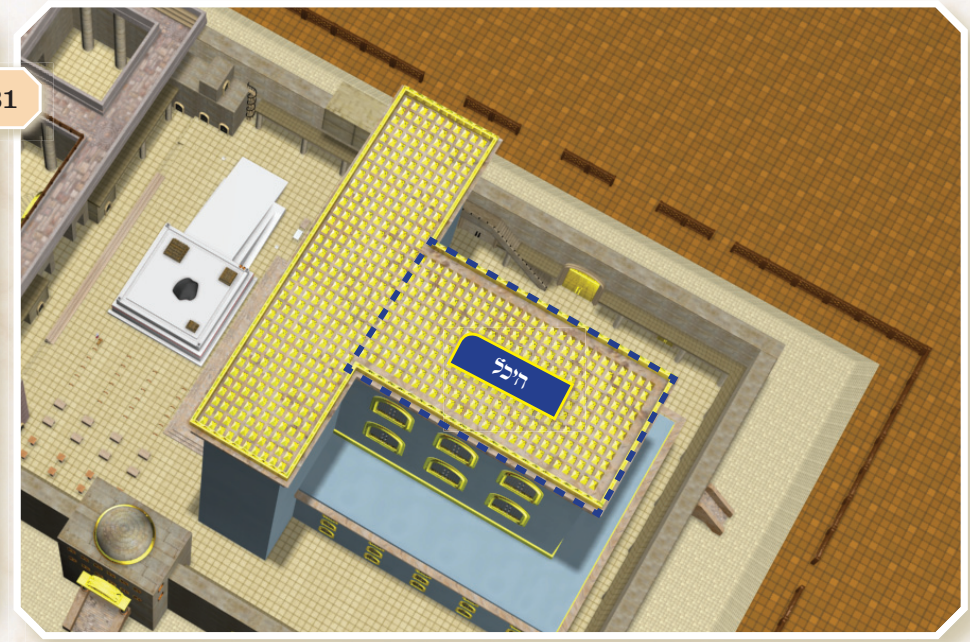

דף כ"ד ע"א

גמ', לא יעשה אדם בית תבנית היכל.

[ופי' רש"י, מס' עבודה זרה מ"ג ע"ב, באורכו ורחבו ורומו ושיעור מידת פתחיו].

32

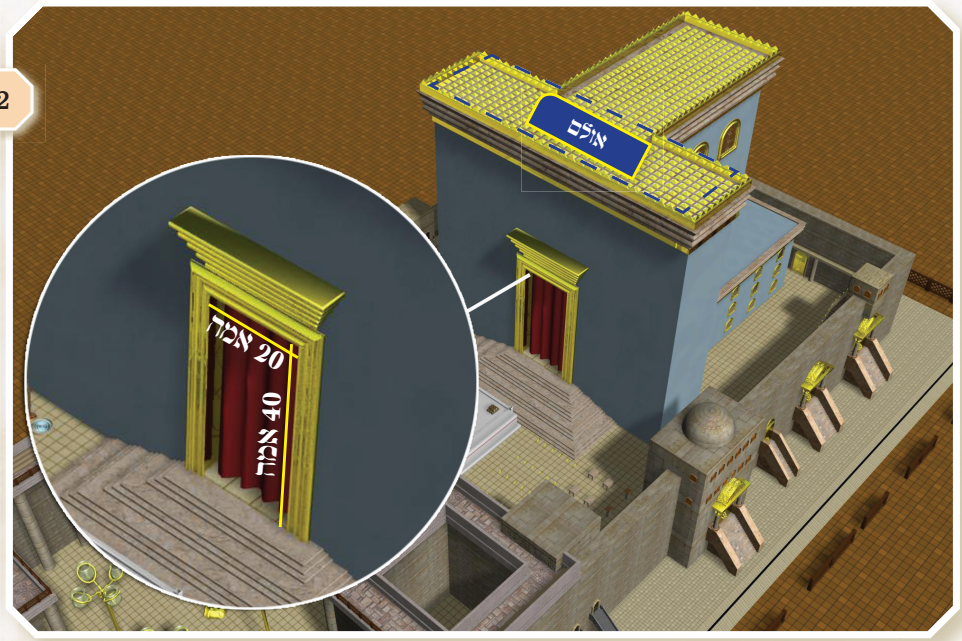

דף כ"ד ע"א

גמ', אכסדרה תבנית אולם.

ובתוס', סתם אכסדרה אין בו כי אם ג' מחיצות ורביעית פרוצה במילואה... תבנית אולם לפי שהיתה פתחו גדולה וכו'.

33

דף כ"ד ע"ב

גמ', שיפודין של ברזל היו.

ובתוס', הא דקרי ליה שיפודים, משום שלא היו גביעים כפתורים ופרחים וכו'.

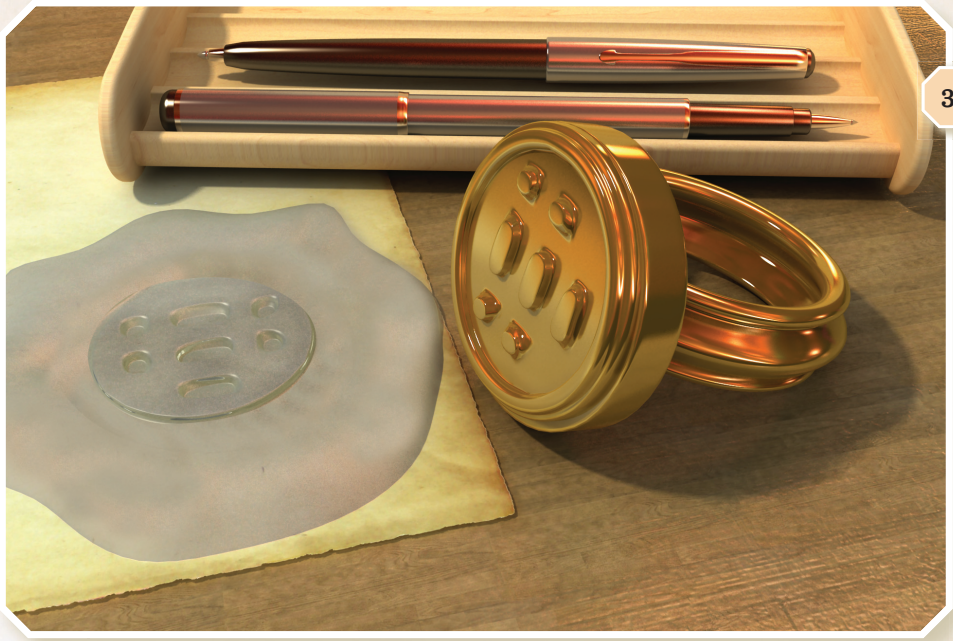

34

דף כ"ד ע"ב

גמ', טבעת, חותמו בולט [ברש"י, המתכת חלות סביב סביב, והצורה עומדת כמות שהיא] אסור להניחה [באצבעו - רש"י], ומותר לחתום בה,

וברש"י, שהתימתה שוקעת.

האיסור היא בחותם שיש בו צורות אסורות.

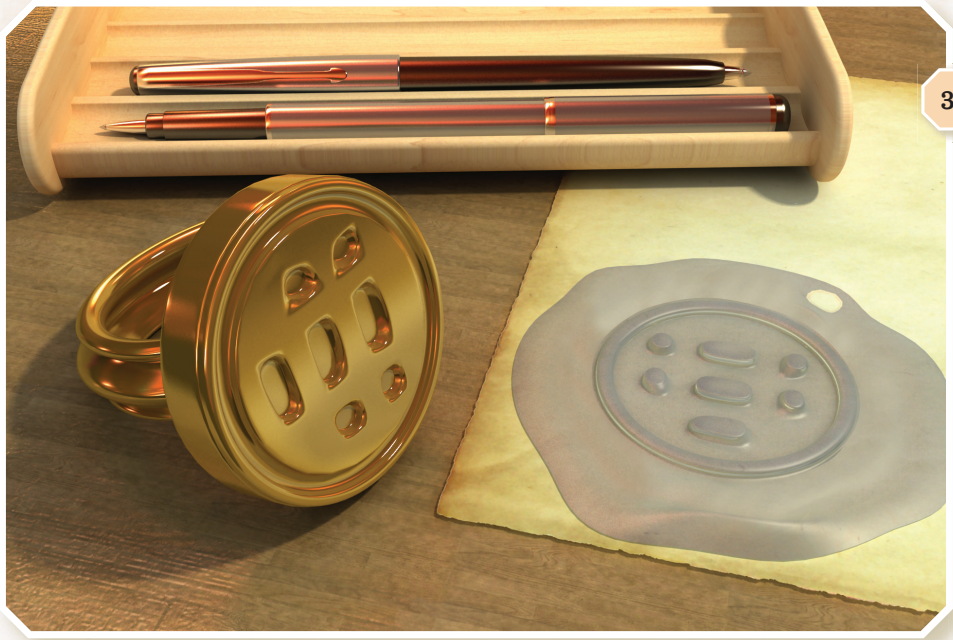

35

דף כ"ד ע"ב

גמ', חותמו שוקע [וברש"י, שהצורה חקוקה וחרותה במתכת] מותר להניחה ואסור לחתום בה.

וברש"י, וכשחותמה שקוע התימה בולטת.

האיסור הוא בחותם שיש בו צורות אסורות.

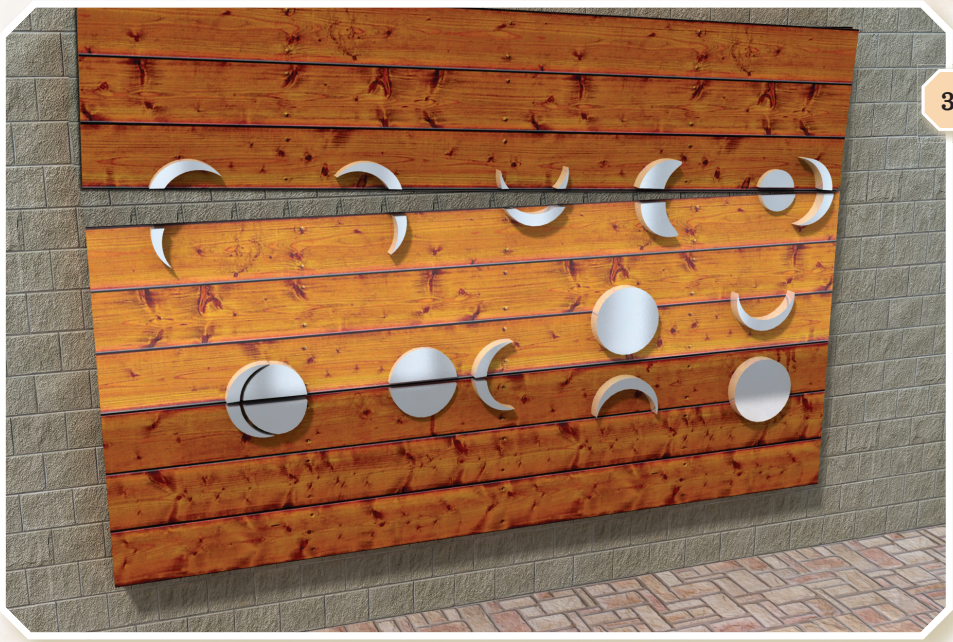

36

דף כ"ד ע"ב

גמ', דפרקים הוה.

צורות (חרמשי) הלבנה בטבלא מתפרקת שהיו בכותל בעלייתו של רבן גמליאל.

37

דף כ"ה ע"א

גמ', פעמים שבא הירח בארוכה ופעמים שבא הירח בקצרה.

אורכו של החודש הממוצע הוא כ"ט ימים, י"ב שעות ותשצ"ג חלקים (מתוך תתר"פ), מחושב לפי ערכי המינימום (כ"ט ימים ושש שעות ומחצה) והמקסימום (כ"ט ימים ועשרים שעות) של החודש האמיתי, שאינו אחיד באורכו.

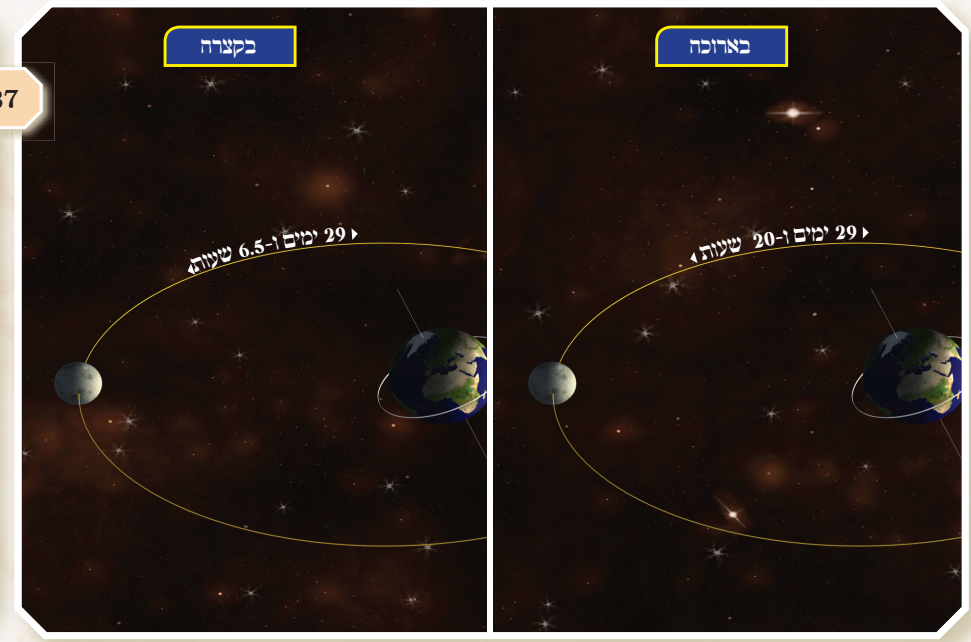

38

דף כ"ה ע"א

גמ', פעם אחת נתקשרו שמים בעבים ונראית דמות לבנה בכ"ט לחדש.

ופי' המאירי: ענניס דמות ירח.

[כדלעיל תמונה 29].

(אבל מרבינו חננאל משמע שראו את הלבנה הישנה של לפני המולד, ומפני העבים דימו שהחשיך).

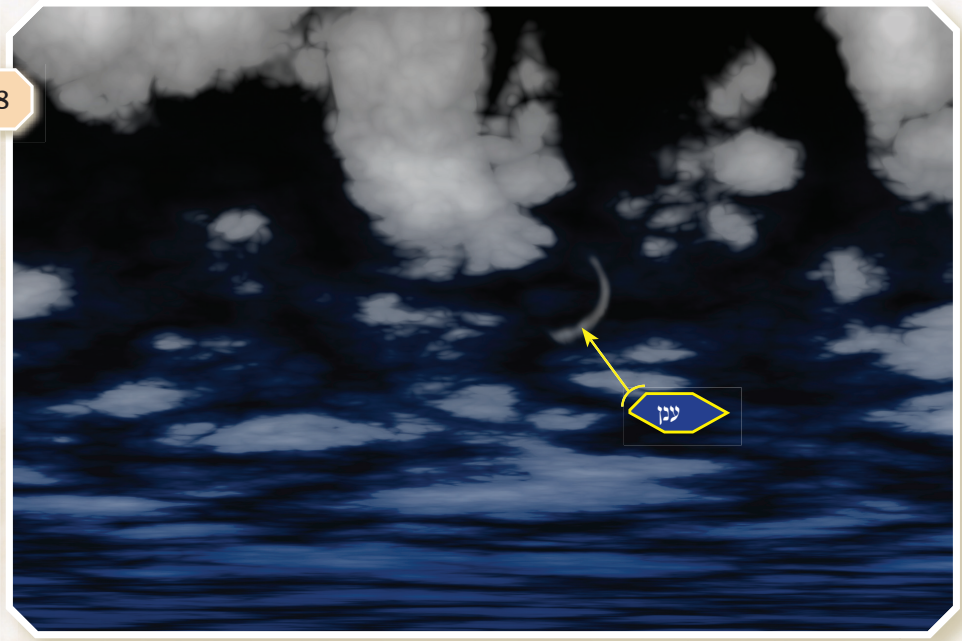

39

דף כ"ו ע"א

גמ', והא דפרה, כיון דקאי גילדי גילדי מתחזי כשנים ושלשה שופרות.

וברש"י, בכל שנה ושנה ניכרת תוספתו... בתכליתו של ראשון תחילת השני.

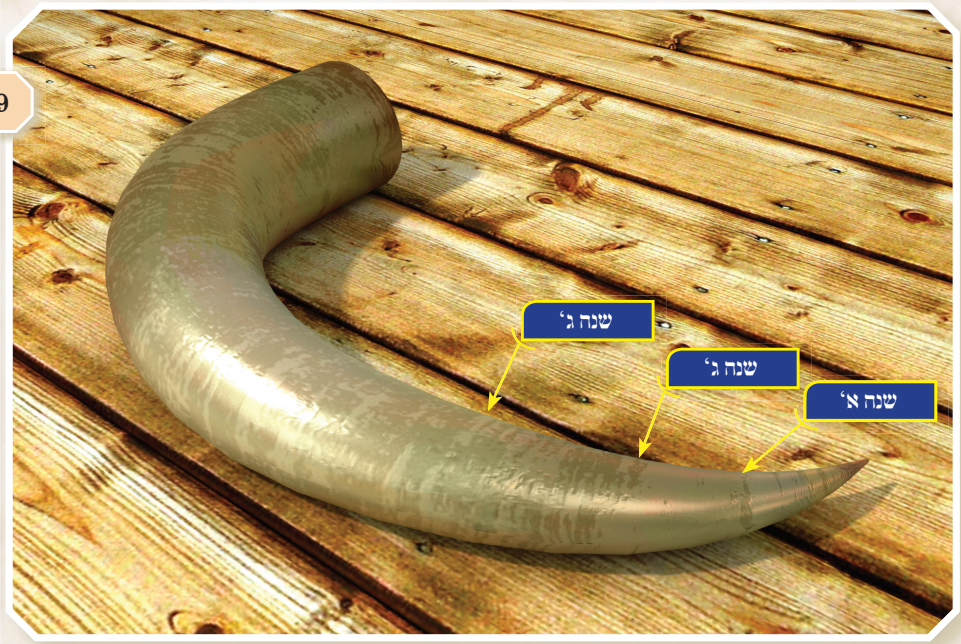

40

דף כ"ו ע"ב

מתני', של יעל.

41

דף כ"ו ע"ב

מתני', בשל זכרים כפופין.

וברש"י, אילים שסתמן כפופין.

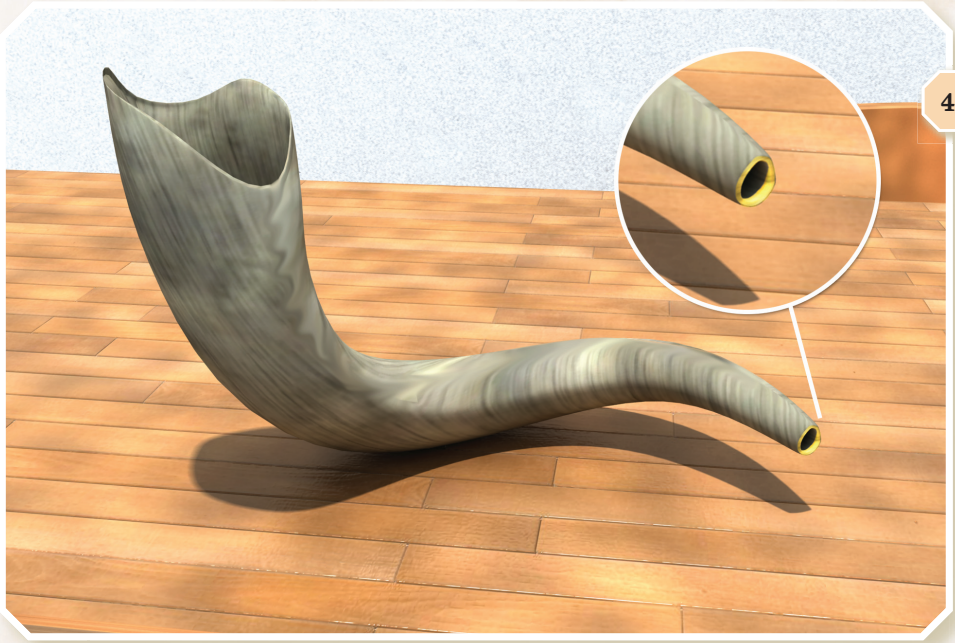

42

דף כ"ז ע"א

גמ', ציפהו זהב, במקום הנחת פיו - פסול.

43

דף כ"ז ע"א

גמ', התוקע וכו' לתוך הדות [וברש"י, והלות בבנין].

44

דף כ"ז ע"א

גמ', התוקע וכו' או לתוך הפיטס.

45

דף כ"ז ע"א

מתני', שופר שנסדק וכו' פסול.

וברש"י, דהוה ליה כשני שופרות.

ובתוס', משמע שרולה לומר שנסדק לגמרי שנחלק לשתי חתיכות וכו',

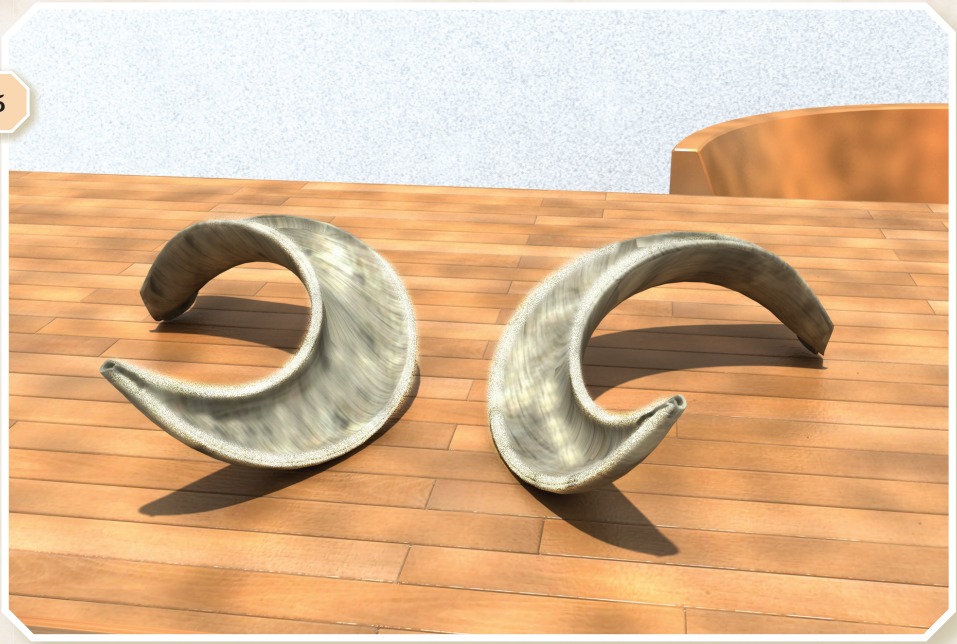

46

דף כ"ז ע"א

מתני', שופר שנסדק וכו' פסול.

וכתוס', ולכך נראה לנסדק מלד אחד לאחרכו על פני כולו.

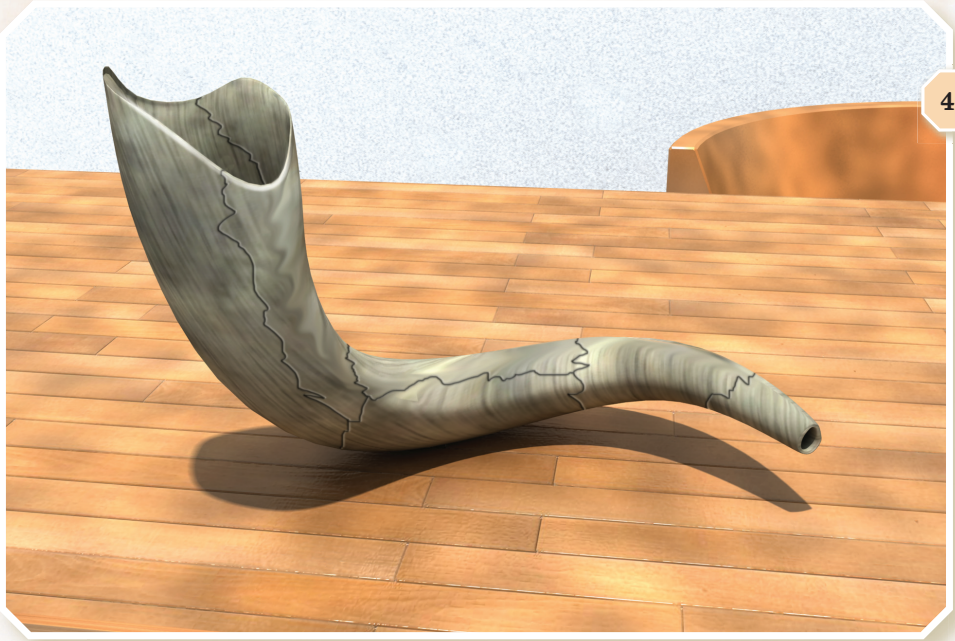

47

דף כ"ז ע"א

מתני', דיבק שברי שופרות.

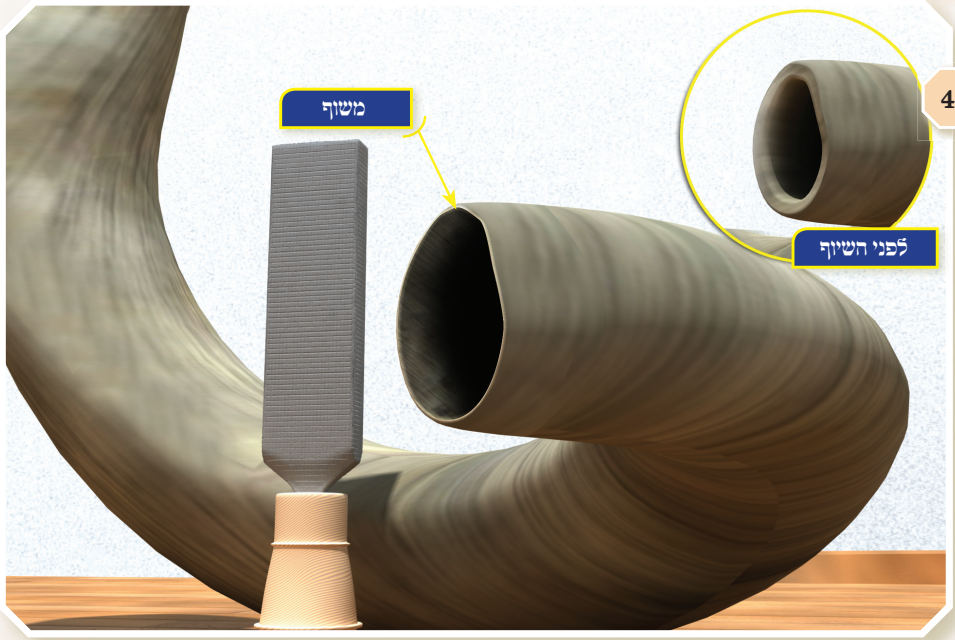

48

דף כ"ז ע"ב

גמ', גרדו והעמידו על גילדו.

וכרס"י, גלד דק.

49

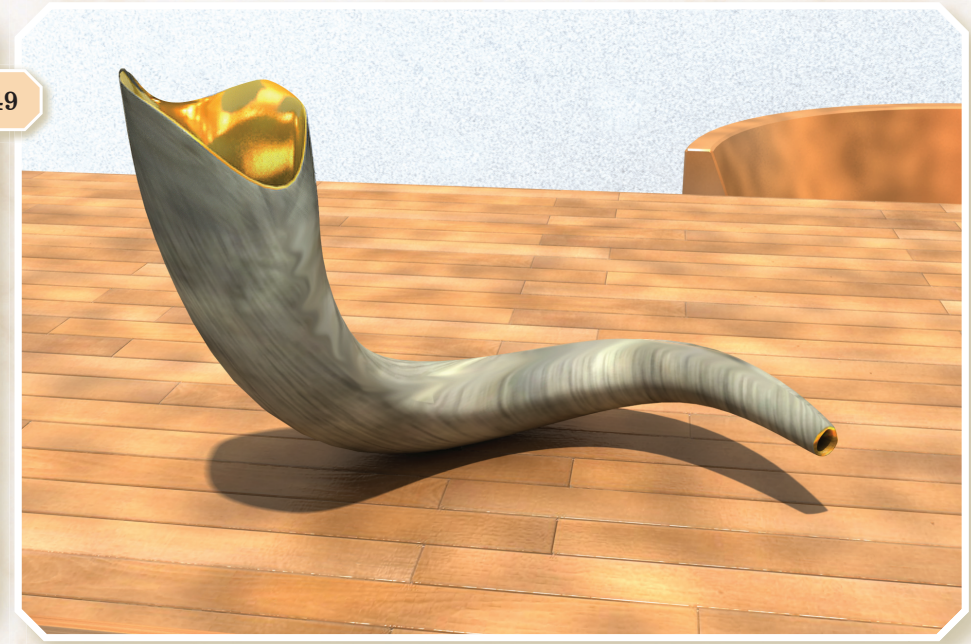

דף כ"ז ע"ב

גמ', ציפהו זהב מבפנים וכו'.

50

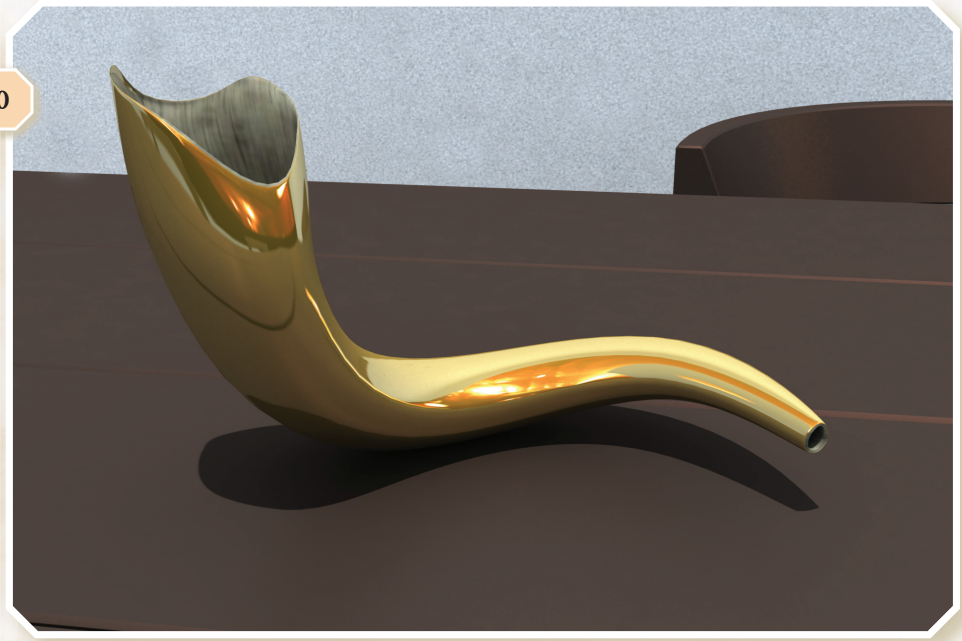

דף כ"ז ע"ב

גמ', ציפהו זהב וכו'. מבחוץ.

51

דף כ"ז ע"ב

גמ', נתן שופר בתוך שופר.

52

דף כ"ז ע"ב

גמ', הפכו ותקע בו לא יצא, א"ר פפא, לא תימא דהפכיה ככיתונא.

וברש"י, כהפיכת חלוק לעשות פנימי חיצון.

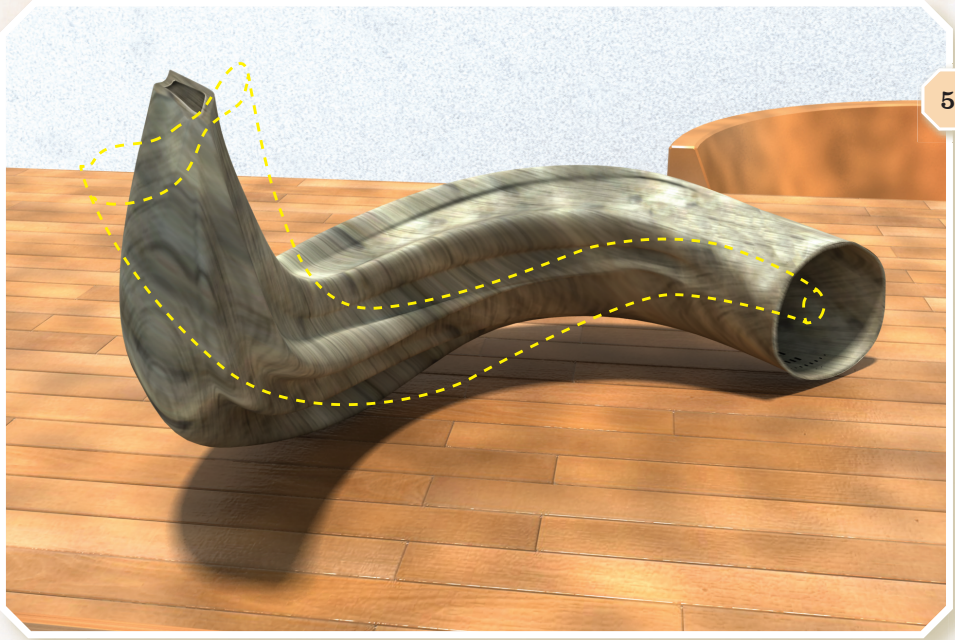

53

דף כ"ז ע"ב

גמ', אלא שהרחיב את הקצר וקיצר את הרחב.

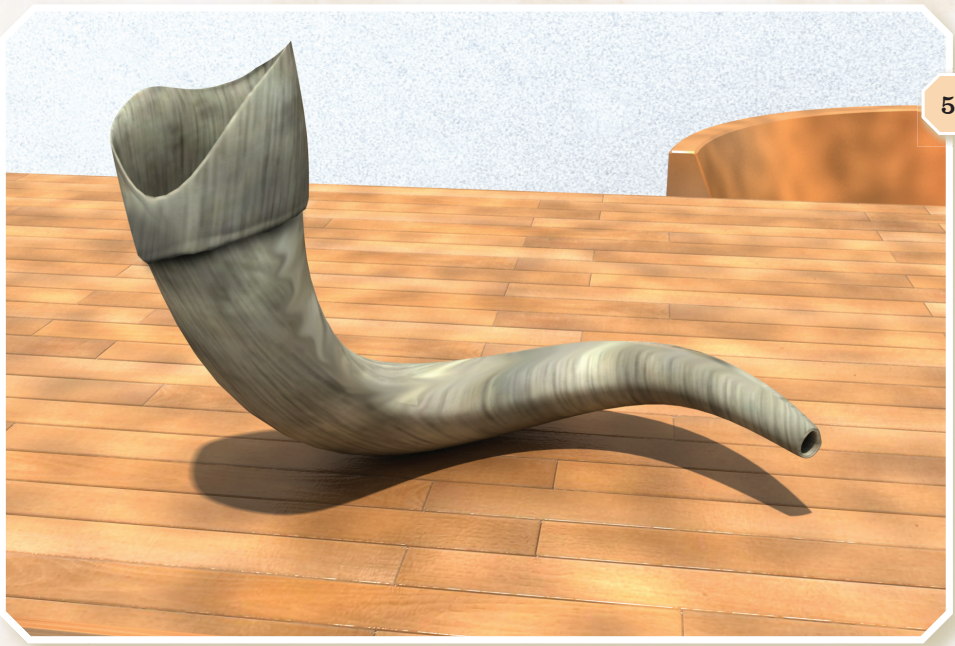

54

דף כ"ז ע"ב

גמ', הוסיף עליו כל שהוא.

55

דף כ"ז ע"ב

גמ', ניקב וסתמו וכו'. במינו.

56

דף כ"ז ע"ב

גמ', נסדק וכו', לרוחבו אם נשתייר בו שיעור תקיעה כשר וכו',

וכמה שיעור תקיעה וכו', כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן.

57

דף כ"ז ע"ב

גמ', שקדחו בזכרותו.

58

דף כ"ח ע"ב

גמ', הניתנין במתנה אחת וכו' [כגון דם בכור - רש"י].

(לשון הרמב"ם בהלכות מעשה הקרבנות פ"ה ה"ז: באיזה רוח שירצה מג' זויות המזבח.)

מתן ארבע – (שלמים ואשם ועולה ותודה).

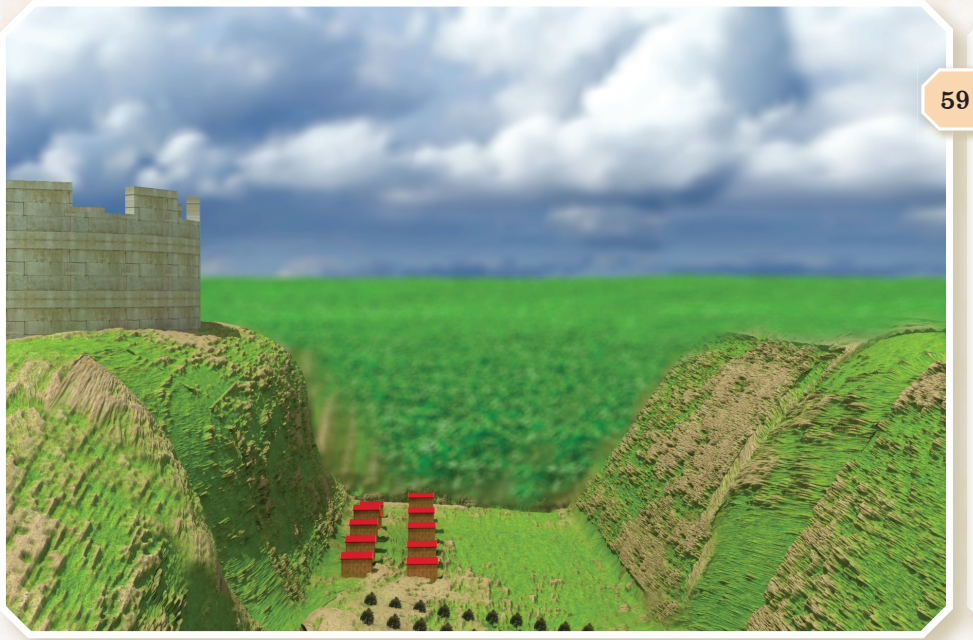

59

דף ל' ע"א

גמ', רואה פרט ליושבת בנחל.

ופי' רבינו חננאל, הנחל מקום נמוך ואינה נראית מן הכרך.

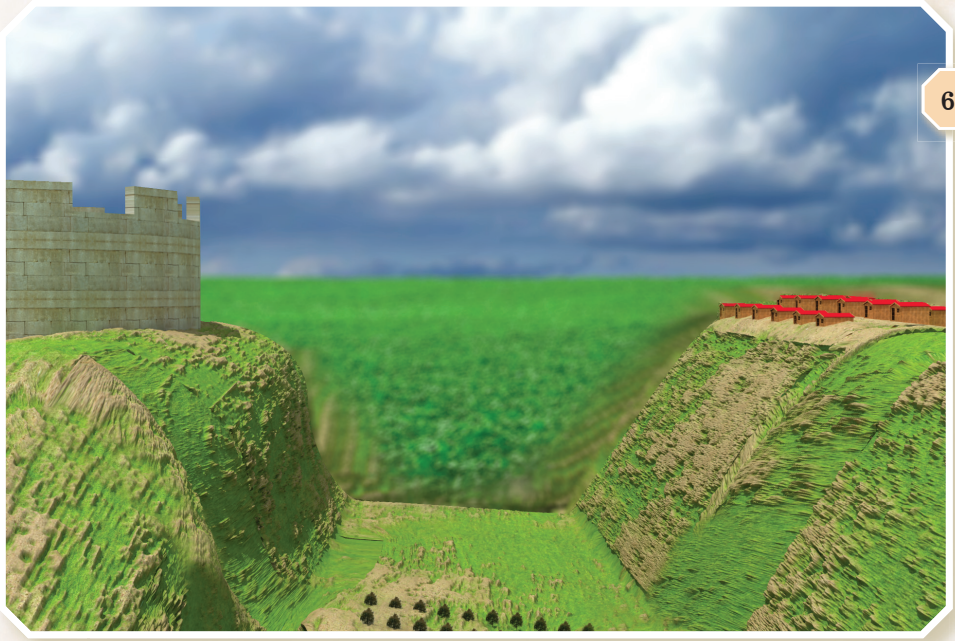

60

דף ל' ע"א

גמ', שומעת, פרט ליושבת בראש ההר.

61

דף ל"א ע"א

גמ', מכפורת לכרוב.

וברש"י, על אחד מן הכרובים שעשה שלמה.

(ועיין יומא ע"ב ע"ב שציפוי הארון כיסה את עובי הכפורת).

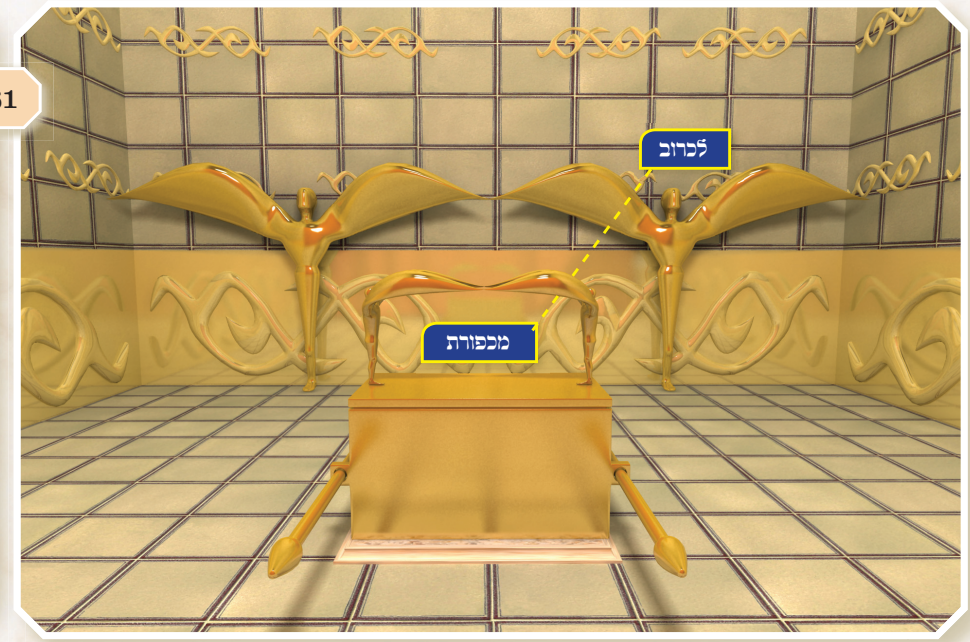

62

דף ל"א ע"ב

גמ', בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח אולם מבחוץ.

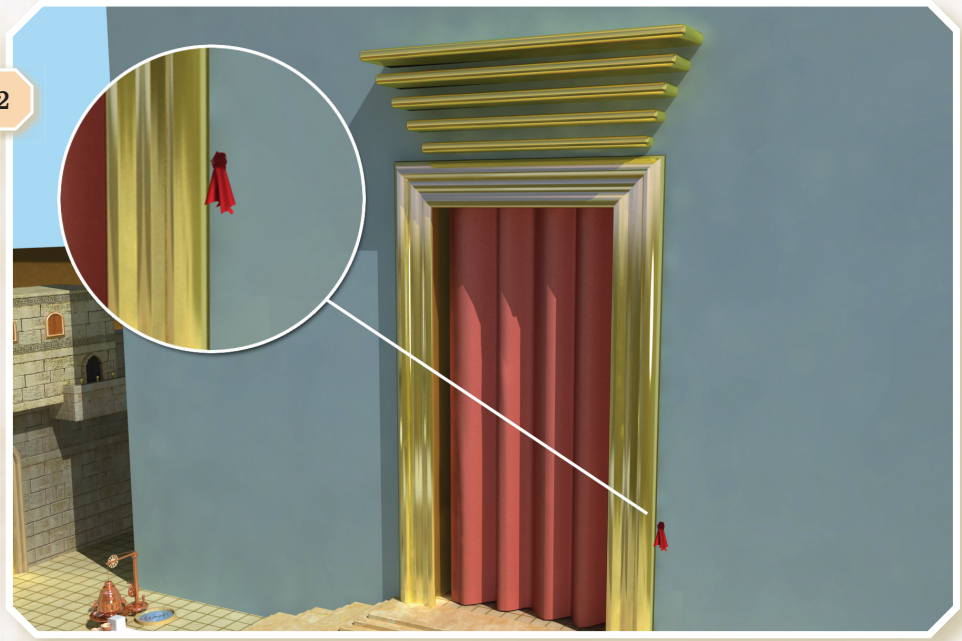

63

דף ל"ג ע"א
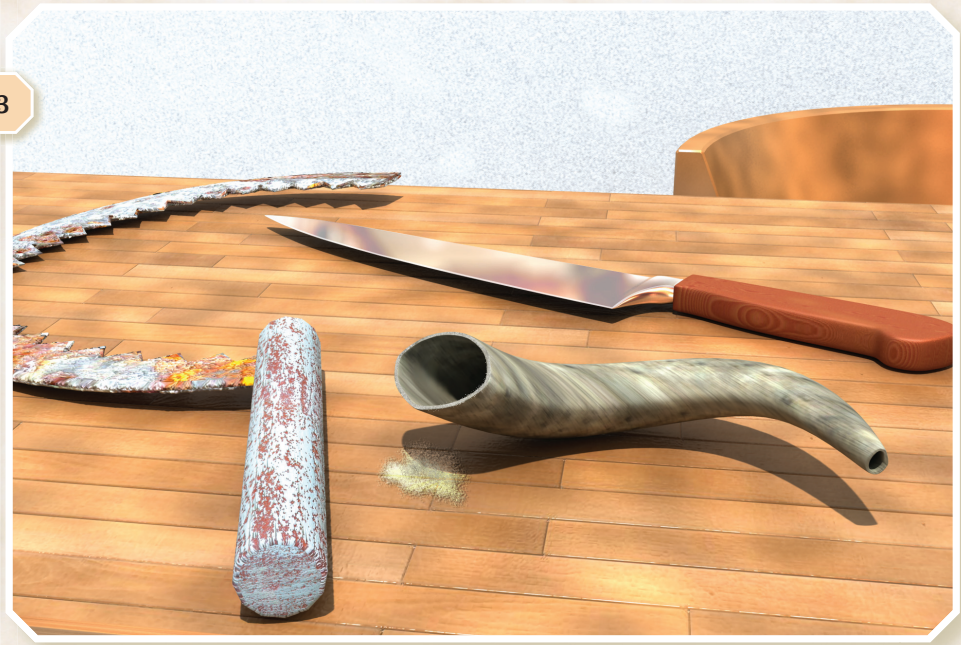
גמ', משום שבות – מגלא, וברש"י, כלי שאין דרכו לתתוך בו שופרות וכו' דתיקון כלאחר יד הוא וכו'. לא תעשה – סכינא. דדרכו בכך הוי מלאכה גמורה – רש"י.